

เส้นทางการพัฒนาครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นครูดี*

Pathway of teachers development in basic education toward good teachers

จักษณา อธิรัตน์ปัญญา (Jaksana Athiratpanya)^{**}

วรรณิ เนียมหอม (Wannee Niamhom)^{***}

วีรฉัตร สุปัญญา (Weerachat Soopanyo)^{****}

สันติ ศรีสวนแตง (Santi Srisuantang)^{*****}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะครูดีตามการรับรู้ของผู้บริหารและผู้มีส่วนได้เสียและนำเสนอเส้นทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดี การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 586 คน ผู้บริหาร 35 คน และผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา 35 คน ผู้ปกครองและชุมชน 38 คน รวม 694 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะครูดีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ส่วนเส้นทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดีเป็นการสัมภาษณ์ครูดีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นครูดีที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ สาขาการพัฒนาศาสตร์มนุษยและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The Article is a part of thesis for Doctor of Philosophy in Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development sciences, Kasetsart University

** นิสิตปริญญาเอก สาขาการพัฒนาศาสตร์มนุษยและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน E-mail: Jaksana@hotmail.com

Doctor of Philosophy in Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development sciences, Kasetsart University

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์,ดร. สาขาการพัฒนาศาสตร์มนุษยและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Asst. Prof. Ph.D, Department of Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development sciences, Kasetsart University

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร.ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Assoc. Prof. Dr. Department of Life Long Education, faculty of Education Chulalongkorn University

***** รองศาสตราจารย์, ดร.ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์มนุษยและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Assoc. Prof. Dr. Department of Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development sciences, Kasetsart University

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะครูดี มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นครู 2) บุคคลแห่งการเรียนรู้ 3) คุณธรรม 4) วิธีทางปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ และ 5) ความรักในวิชาชีพครู สำหรับเส้นทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดี พบว่า เส้นทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดี คือ “พลังความมุ่งมั่น สานฝันสู่ความสำเร็จ สร้างพลังเครือข่าย ขยายปัญญาส่งทางการเรียนรู้ สู่การขึ้นเพื่อน เคลื่อนสู่การขยายผล”

คำสำคัญ : การวิเคราะห์องค์ประกอบ คุณลักษณะครูดีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เส้นทางการพัฒนาครู

Abstract

The purposes of this research were to analyze factors of the characteristics of good teachers in the basic education level. The sample used in the research study was 694 participants which were selected by multistage random sampling technique. The sample was consisting of 586 teachers, 35 educational administrators and stakeholders: 35 educational institution committee, 38 parents and community members. The research instrument was a survey questionnaire regarding the characteristics of good teachers.

The results of this research were as follows : There were five factors stating the characteristics of the good teachers: 1) Pedagogies 2) Learning Person 3) Morality 4) Intellectual Methods for Knowledge Creation 5) Love of Professional Teacher. Pathway of teacher development were commitment, dreaming for success, power networking, expand the intelligence to learn, to lead a friend, moves toward expansion.

Keyword: factor analysis, good teachers' characteristics, basic of education level, Pathway of teachers development

บทนำ

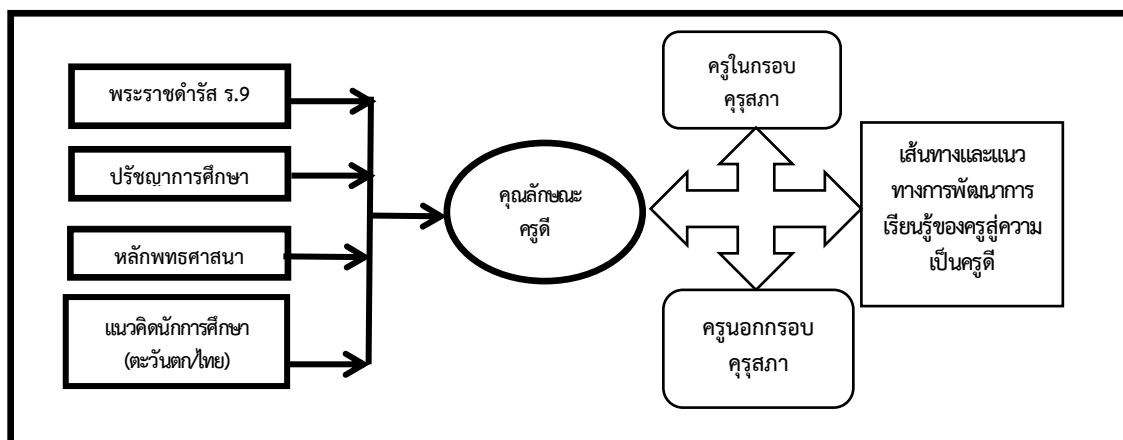
ครูเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษาโดยเฉพาะครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทของครูมีผลอย่างยิ่งต่อกระบวนการจัดการศึกษาทั้งในฐานะผู้สอนผู้ขัดเกลาอบรมและถ่ายทอดความรู้ทั้งทางวิชาการ การเป็นครูนั้นไม่ใช่เพียงการทำหน้าที่สอนเท่านั้น แต่ผู้ที่จะเป็นครูนั้นต้องเป็นครูที่ดี จะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ได้ทรงเน้นย้ำให้ครูเป็นครูที่ดีและคุณลักษณะครูดีที่ทรงเน้น คือ ครูจะต้องมีคุณธรรมประพฤติตนเป็นที่รักของศิษย์ ไม่ควรมุ่งยศศักดิ์ ความร่ำรวยและผลตอบแทนทางวัตถุ ต้องยึดมั่นในคุณความดี (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์และคณะ, 2547 : 56-61) ส่วนการเป็นครูดีตามแนวพุทธศาสนา อาทิ กัลยาณมิตรธรรม 7 คือ ครูต้องเป็นที่รัก นำเคารพ รู้จักพูดให้เหตุผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้ลึกซึ้งถูกต้องแม่นยำ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ชักจูงให้ศิษย์หลีกเลี่ยงจากการประพฤติชั่ว ละเว้นจากอบายมุข นอกจากนี้ ครูดีต้องมีหลักธรรมในการครองตนครองใจเพื่อการเป็นครูดี ได้แก่ หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา คือ มีความรักความปรารถนาดีต่อศิษย์ กรุณา คือ รักและเอ็นดูศิษย์ มุทิตา

คือ มีความชื่นชมยินดีกับศิษย์ และ อุเบกขา คือ วางเฉยไม่ลำเอียง (อุบล เลี้ยววาริณ, 2556 : 118-120) นอกจากนี้ คุณลักษณะครูดีตามปรัชญาการศึกษา คือ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความสามารถและต้องประพฤติดี รู้จักค้นคว้า และเป็นผู้สร้างสรรค์ประชาธิปไตย สำหรับแนวคิดของนักการศึกษาตะวันตก (Hessong and Weeks, 1987 : 457-463) ได้กล่าวถึง ความเป็นครูดีว่า ต้องมีความรอบรู้ รักศิษย์ มีอารมณ์ขัน ยืดหยุ่น มีจิตวิญญาณ ความเป็นครู มีความซื่อสัตย์ อุดม เป็นคนเปิดเผย บุคลิกภาพดี ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ทั้งแนวคิดและปรัชญาที่เกี่ยวข้องได้กำหนดคุณลักษณะครูดีได้อย่างสอดคล้องกัน

ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงจนเกิดผลกระทบต่อพฤติกรรมครูทำให้คุณธรรมความเป็นครูตกต่ำ จาก การศึกษาจริยธรรมในวิชาชีพครูเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสนใจและมองเห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข (ธัญลักษณ์ รุจิภักดิ์ และคณะ, 2557: บทคัดย่อ) พบว่า ครูยังประพฤติตัวไม่เหมาะสมทั้งความประพฤติและบุคลิกของคนที่ เป็นครู และที่พบบ่อย คือ การทำร้ายร่างกายเด็ก การลงโทษเกินกว่าเหตุ ใช้คำพูดรุนแรง ก้าวร้าวกับนักเรียน และครู มุ่งแสวงหาผลประโยชน์และทุ่มเทเวลาให้กับการสอนพิเศษมากกว่าในห้องเรียน ครูทำงานไม่เต็มທີ່หรือไม่เต็ม ความสามารถทำให้ความเป็นครูดีเสื่อมถอยลงส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนตกต่ำ และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มี คุณภาพนั้นต้องพัฒนาที่ “ครู” ที่ผ่านมาการพัฒนาครูส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการอบรม ซึ่งไม่ตรงตามความต้องการของ ครูและโรงเรียน ครูไม่นำความรู้ที่ได้รับการอบรมไปสู่การพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้ การอบรมมักเป็นเวลาในระยะสั้น ทำให้ตั้งครูออกนอกห้องเรียน และเป็นการพัฒนาครูส่วนใหญ่เน้นเพื่อการเลื่อนวิทยะฐานะ และเมื่อครูได้ วิทยะฐานะแล้วมักขาดความตั้งใจในการปฏิบัติงานทำให้คุณภาพของงานลดลง และครูยังมีอัตรา เอาตัวเองเป็นที่ตั้ง และขาดการสร้างครูให้เป็นครูดีที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู ปัจจุบันกระบวนการพัฒนาครูเปลี่ยนไป เน้นการ พัฒนาที่หลากหลายรูปแบบ อาทิ การพัฒนาแบบระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) โดยการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ผ่านระบบการนิเทศ การพัฒนาครูด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self - Directed Learning) และการ พัฒนาครูผ่านระบบออนไลน์ เช่น โทรศัพท์ครู เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558 : 60 - 70) ซึ่งการพัฒนาครูที่ปรับเปลี่ยนนี้เป็นรูปแบบที่จะนำไปสู่การพัฒนาครูให้เป็นครูที่ดีและมีคุณภาพของผู้เรียนได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณลักษณะครูดีในปัจจุบันโดยการสำรวจความคิดเห็นของ ครูและผู้มีส่วนได้เสีย เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูดีว่าควรเป็นอย่างไร และองค์ประกอบของคุณลักษณะครูดีตาม การรับรู้ของครูและผู้มีส่วนได้เสียในวิถีสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมยุคใหม่นั้นมีคุณลักษณะใดบ้าง และการพัฒนาครู เพื่อไปสู่คุณลักษณะครูดีนั้นควรมีเส้นทางและแนวทางการพัฒนาอย่างไรที่จะเกิดและฝังลึกในตัวครูอย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดของการวิจัย (conceptual framework)

วิธีการศึกษา(หรือ)วิธีวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะครูดีตามการรับรู้ของครูและผู้มีส่วนได้เสียในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อนำเสนอเส้นทางและแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของครูสู่ความเป็นครูดี

วิธีการวิจัย

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเป็นครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากประชากรครูจำนวนทั้งสิ้น 455,690 คน จึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 10 เท่าของจำนวนตัวแปร ซึ่งมี 46 ตัวแปรขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ ในการวิจัยครั้งนี้ไม่ควรต่ำกว่า 460 คน แต่ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 694 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้เทคนิคการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตามภูมิภาค จังหวัด และที่ตั้ง รวม 32 โรงเรียน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งเลือกจากครูดี ที่ได้รับรางวัลครูสุุดดีของครูสภา จำนวน 10 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยครูที่เลือกมาเป็นครูดีตามกรอบของครูสภาที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู จำนวน 7 คน ครูดีนอกกรอบ ซึ่งเป็นครูที่สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของครูสภา จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะครูดีที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 46 ข้อ หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านครู จำนวน 4 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามและตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูดี พบว่า แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับครูดีทั้ง 46 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.80 - 1.00 หลังจากนั้นได้นำ

แบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 50 คน มีค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) 0.96 และแบบสัมภาษณ์ก็มีโครงสร้างที่ผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครู จำนวน 3 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการได้ส่งแบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะครูดีและได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ จำนวน 700 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาเป็นจำนวน 694 คน คิดเป็นร้อยละ 99 และสัมภาษณ์ครูดี จำนวน 10 คน ด้วยตนเอง ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้สู่ความเป็นครูดี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (principal component analysis) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉากโดยใช้วิธีแวนแมกซ์ (varimax) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาเส้นทางและแนวทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดี

ผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 46 ตัวแปร มีค่า KMO (kaiser-meyer-olkin measure of sampling adequacy) เท่ากับ 0.96 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 46 ตัวแปรเหมาะสมกับการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีมาก ในการทดสอบด้วย bartlett's test of sphericity เพื่อทดสอบความเป็นเอกภาพของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (identity matrix) มีค่า chi-square เท่ากับ 19,164.62 อย่างมีค่านัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตัวแปรทั้ง 46 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันจึงมีความเหมาะสมสำหรับนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้

2. จากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก พบว่า ค่าความร่วมกัน (communality) ของตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะครูดีทั้ง 46 ตัวแปร มีค่าอยู่ระหว่าง 0.37 - 0.85 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันขนาดปานกลางถึงระดับมาก มีแนวโน้มที่น่าจะสามารถเข้าในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้

3. จากวิเคราะห์หมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 17.84, 3.05, 2.29, 1.45 และ 1.26 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบที่ 1 สามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้มากที่สุดถึงร้อยละ 38.79 องค์ประกอบที่ 2 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 6.63 องค์ประกอบที่ 3 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 4.99 องค์ประกอบที่ 4 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.25 และองค์ประกอบที่ 5 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 2.73 รวมแล้วอธิบายได้รวมกัน ร้อยละ 56.39 โดยมีผลการวิเคราะห์องค์ประกอบหลังจากสกัดองค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบที่ 1 ด้าน ความเป็นครู

ความเป็นครู	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. รู้จักควบคุมตนเอง	.67
2. ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรมและสิ่งใหม่ ๆ	.62
3. รู้จักสละอายุและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดทางกฎหมาย จารีต ประเพณี วัฒนธรรม การกระทำที่ส่งผลทางลบต่อผู้อื่นและสังคม	.42
4. มีระเบียบวินัย	.69
5. เป็นผู้เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และเสียสละเพื่อศิษย์	.50
6. เป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์และเพื่อนครู	.62
7. เตรียมการสอนอย่างดีเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย	.68
8. ช่วยให้ศิษย์สามารถเรียนรู้เรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย	.46
9. มีวาจาสุภาพเรียบร้อย	.71
10. ขยันหมั่นเพียรและอดุสาหะ	.70
11. เข้าใจและเอาใจใส่ช่วยเหลือศิษย์ทุกคนอย่างเสมอภาค	.64
12. รู้จักประหยัดอดออม ไม่ใช้จ่าย ฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน	.62
13. มีความสามารถอธิบายสาระความรู้ด้านวิชาการได้ถูกต้อง	.45
14. ดูแลรักษาตนให้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง	.68
15. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกันเองกับศิษย์และบุคคลอื่น เช่น ผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และชุมชน	.63
16. มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ถูกต้อง	.67
17. มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ	.55
18. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	.49
19. แต่งกายเรียบร้อยถูกต้องกระเป๋ียบและสะอาด	.63
20. เอาใจใส่และปฏิบัติต่อศิษย์ เพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเสมอภาค	.51
21. ละเว้นจากอบายมุขและไม่ประพฤติชั่ว	.49

ค่าไอเกน = 17.84

จากตาราง 1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านความเป็นครู ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวน 21 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.42 - 0.69 มีค่าไอเกน เท่ากับ 17.84 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 1 ส่วนใหญ่จะเป็นคุณลักษณะความเป็นครู เช่น มีวาจาสุภาพเรียบร้อย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.71 ขยันหมั่นเพียรและอดุสาหะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.70 และมีระเบียบวินัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.69

ตาราง 2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้

บุคคลแห่งการเรียนรู้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. เป็นที่พึงของศิษย์ได้	.61
2. เป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง	.56
3. เป็นผู้ที่น่ายกย่องในฐานะปูชนียบุคคล	.50
4. ดูแล ปกครองศิษย์ให้รู้สึกอบอุ่น	.60
5. เป็นผู้เฝ้าหาความรู้ด้วยตนเอง	.67
6. มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการในด้านที่ตนเองรับผิดชอบ	.67
7. มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ	.63
8. รู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง	.55
9. รู้จักสอนด้วยความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	.60

ค่าไอเกน = 3.05

จากตารางที่ 2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย ตัวแปร จำนวน 9 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.50 - 0.67 ค่าไอเกน คือ 3.05 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 2 ส่วนใหญ่จะเป็นคุณลักษณะของบุคคลแห่งการเรียนรู้ เช่น เป็นผู้เฝ้าหาความรู้ด้วยตนเองและมีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการในด้านที่ตนเองรับผิดชอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน คือ 0.67 มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.63

ตารางที่ 3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรม

คุณธรรม	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. ซื่อสัตย์สุจริต	.61
2. ให้กำลังใจและช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเอง	.63
3. มีความยุติธรรม	.56
4. มีความกรุณา เมตตาปรานีต่อศิษย์	.57
5. ปราบปรามดีและคอยช่วยเหลือศิษย์เพื่อให้เจริญก้าวหน้า	.59
6. รักเห็นคุณค่าของศิษย์และชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี	.63

ค่าไอเกน = 2.29

จากตารางที่ 3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรม ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวน 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.56 - 0.63 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 3 คือ รักเห็นคุณค่าของศิษย์และชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี และให้กำลังใจและช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเอง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน คือ 0.63 ซื่อสัตย์สุจริต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.61 ซึ่งตัวแปรย่อยในองค์ประกอบนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคุณลักษณะของคุณธรรม เช่น มีความกรุณา เมตตาปรานีต่อศิษย์ ปราบปรามดีและคอยช่วยเหลือศิษย์เพื่อให้เจริญก้าวหน้า มีความยุติธรรม

ตารางที่ 4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านวิธีแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้

วิธีแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. มีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	.84
2. มีความกระตือรือร้นปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ	.83
3. มีความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้	.85
4. มีความรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้	.84
5. มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	.83

ค่าไอเกน = 1.45

จากตารางที่ 4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านวิธีการแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ ประกอบด้วย ตัวแปร จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.83 - 0.85 ค่าไอเกน คือ 1.45 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 4 จะเป็นคุณลักษณะด้านวิธีแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้เป็นคุณลักษณะความรู้ความสามารถทางปัญญา คือ มีความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้แปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.85 มีความรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และมีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน คือ 0.84

ตารางที่ 5 องค์ประกอบที่ 5 ด้านความรักในวิชาชีพครู

ความรักในวิชาชีพครู	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. มีจิตวิญญาณความเป็นครู	.60
2. มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่	.55
3. มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู	.57
4. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น	.60
5. ทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์	.37

ค่าไอเกน = 1.26

จากตารางที่ 5 องค์ประกอบที่ 5 ด้านความรักในวิชาชีพครู ประกอบด้วย ตัวแปร จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.37 - 0.60 ค่าไอเกน คือ 1.26 เมื่อพิจารณาข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 5 จะเป็นคุณลักษณะของความรักในวิชาชีพครู คือ มีจิตวิญญาณความเป็นครูและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน คือ 0.60 มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ 0.57

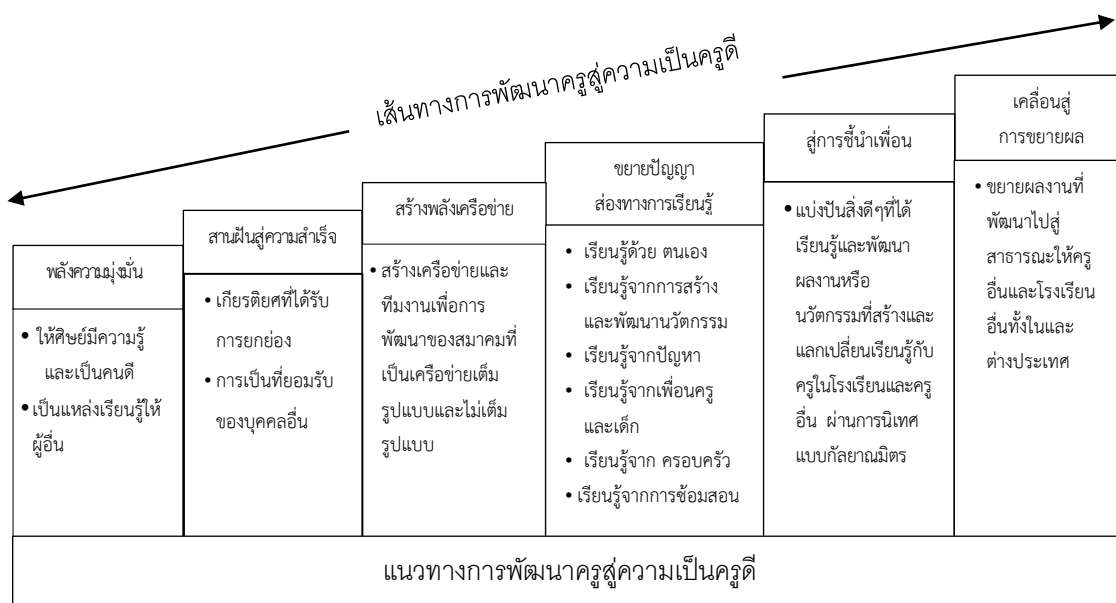
1. ผลการวิเคราะห์เส้นทางและแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของครูสู่ความเป็นครูดี สรุปลดดังตารางที่ 6 มีดังนี้
ตารางที่ 6 การวิเคราะห์เส้นทางและแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของครูสู่ความเป็นครูดี

เส้นทาง	แนวทางการพัฒนาของครู	ถ้อยคำที่ถ่ายทอดของครูดี
พลังความมุ่งมั่น	- เป็นจุดเริ่มของการพัฒนาครูที่เป็นความต้องการที่บ่งบอกถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาของครู ซึ่งเป็นการพัฒนาและเรียนรู้จากสิ่งที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นอย่างหลากหลายเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ให้ศิษย์มีความรู้และเป็นคนดี	“...เส้นทางในการเป็นครูดีจะเกิดการพัฒนาดังในด้านต่างๆ...” (ครู5) “...ผมเริ่มจากตัวเองสร้างสรรค์รูปแบบการเรียนการสอนเอง ผมไม่ได้เอาของเค้ามาผม create by myself ผม create แล้วผมมีหลักการเช่น constructivism, operative learning บ่งบอกที่มาด้วยว่า เราเอามาจากตรงนี้ เรามาสังเคราะห์ๆ เราเอาไปทดลองใช้...” (ครู1)
	- การเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ครูอื่น โดยการให้ความรู้จากสิ่งที่ค้นคว้าเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ หรือแสวงหาวิธีการพัฒนางาน โดยนำสิ่งที่เรียนรู้มาทดลองปฏิบัติจริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครู โดยเป็นวิทยากรให้ความรู้และเผยแพร่ผลงานที่ดีที่ประสบผลสำเร็จให้ผู้อื่นได้ร่วมเรียนรู้	“...ตอนนี้สอน อีไอเอส เป็นภาษาอังกฤษและต้องลง you tube และได้รับคัดเลือกให้ไปดูงานที่สิงคโปร์ และได้รับถูกคัดเลือกไปอยู่บน state ขึ้นบนเวทีเป็นตัวแทนของประเทศไทยได้ present...” (ครู1) “...ให้คำปรึกษากับครูในโรงเรียน และเพื่อนครูที่อยู่ในละแวกเรา มาขอคู่มืออย่าง...” (ครู6)
สานฝันสู่ความสำเร็จ	- เป็นการพัฒนาหรือสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือผลงานที่คิดค้นมาทดลองใช้จนสำเร็จเป็นที่ยอมรับและนำเสนอในเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และได้รับรางวัลเกียรติยศเป็นที่ยกย่องเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นกับศิษย์จนได้รับการชื่นชมและประสบความสำเร็จจากครูการพัฒนา	“...พอมาสอนภาษาไทยแล้วใช้เวลาว่างฝึกเด็กอ่านภาษาไทย ช่วงวันเสาร์- อาทิตย์ ทุกเย็น เมื่อเลิกจากการเรียนการสอน หรือชั้นเรียน ก็สามารถทำให้เขาไปถึงดวงดาว คือ ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระเทพฯ ได้อันดับ 1 ...” (ครู7) “...ครูจะต้องรักการค้นคว้าหาความรู้หรือเทคนิคการสอน ค้นคว้าแหล่งความรู้ที่เราจะได้องค์ความรู้ใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ แล้วก็แลกเปลี่ยนกัน เราอย่าเก็บความดีหรือวิธีการสอนที่ดีๆ ไว้กับตัวเราคนเดียว เราต้องเล่าให้เพื่อนฟังบอกเพื่อน แล้วเราจะได้อะไรดีจากเพื่อนกลับมา...” (ครู2)
สร้างพลังเครือข่าย	- การสร้างเครือข่าย มีการพบปะหรือและเวทีในการเรียนรู้ที่เป็นแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เพื่อให้เกิดพลังในการเรียนรู้และพัฒนาารร่วมกันที่เป็นการทำงานแบบทีมทั้งในและนอกโรงเรียน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้	“...เราต้องสร้างเครือข่าย สร้างเครือข่ายนี้ไม่ใช่เราเข้ามาเป็นชื่อแล้วสร้างเครือข่าย สร้างเครือข่ายของดิฉัน คือ เอาครูทั้งโรงเรียนมาเป็นเครือข่ายกันแล้วทุกวันพฤหัสบดี มาเจอกันหลังโรงเรียนเลิก แล้วก็มาเล่าให้ฟัง คือเล่าให้ฟังว่าคุณสอนได้อย่างไร ครูก็เอาวิธีนั้นมาใช้ในการนิเทศทุกวันนี้...” (ครู2)

เส้นทาง	แนวทางการพัฒนาของครู	ถ้อยคำที่ถ่ายทอดของครูตี
ขยาย ปัญหา ส่ง ทางการ เรียนรู้	อาจจะเป็นลักษณะเต็มรูปแบบหรือไม่ เต็มรูปแบบก็ได้ เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ของครูในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ - การเรียนรู้ด้วยการพัฒนาตนเองของครูจาก แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยวิธีการหลากหลายซึ่งใน การเรียนรู้ต้องมีความมุ่งมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ ตนเองอยู่ที่จะสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ - การเรียนรู้ที่เกิดจากปัญหาในการทำงานที่ต้อง หาทางแก้ปัญหาและเกิดการเรียนรู้จนประสบ ความสำเร็จ - เรียนรู้จากเพื่อนครูและเด็กในการจัดการเรียน การสอน - เรียนรู้จากครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งที่หล่อหลอม ภายในที่เป็นต้นทุนเดิมในการมาเป็นครูตี - เรียนรู้จากการซุ่มสอน เป็นการเรียนรู้ที่ครูมา ซุ่มสอนร่วมกันกับครูในโรงเรียนก่อนที่จะสอน จริงเพื่อสร้างความมั่นใจกับสิ่งที่สอนเด็ก	“...การพัฒนาตนเองนั้นเน้นที่ตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ คนอื่นๆ แต่ไม่ถึงกับเป็นลักษณะของเครือข่ายเดิมที่...” (ครู4) “...เราต้องเตรียมความพร้อมให้ได้มากที่สุด นั่นคือต้องมี แหล่งเรียนรู้ที่จะค้นคว้า การทำงานนั้นจะต้องมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เราจะไม่แบงงานไว้คนเดียว เราทุกคน ต้องทำงานกับเพื่อนโดยใช้ระบบเครือข่าย...” (ครู2) “...เราคิดว่าทำอะไรไม่ต้องหวังสิ่งตอบแทน แล้วคิดว่าทำ แล้วใครไม่ชอบ จะมีแรงกระแทกก็คือ เราอยู่โรงเรียนใหญ่ มาตลอด เพื่อนก็จะมีความเป็นธรรมชาติ จะโดนแรง ต่อต้านเยอะ แต่ฮึดสู้เพราะผลงานที่ทำเราได้รับรางวัลที่ ไม่ได้รับถ้วยเดียว...” (ครู7) “...ผมซึมซับความดีด้านวิชาการโดยเฉพาะเรื่องเรียนจาก พ่อแม่ผม เขาจะสนับสนุนเรื่องวิชาการมากและก็ความ ประพฤติ...” (ครู1) “...จะซุ่มเป็นครู ก็ต้องซุ่มเขียนกระดาน ซุ่มเล่าต้อง ฝึกซ้อมทำตาม scrip คุณมีวินัยดูว่าแผนการสอนและให้ เรียกว่าคัมภีร์ แล้วก็เอาครูสอนเลยมาทำตามเราทุกแผน ต้องฝึกซ้อมก่อน มาเรียนเป็นวิธีสอนและมาเรียนไปจาก เรามีวิธีสอนที่แปลกประหลาด...” (ครูนอกกรอบ1)
สู่การขึ้น เพื่อน	- ครูตีจะแบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้ และพัฒนาผลงาน ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน การนิเทศการเรียนการสอน - จัดเวทีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและ ชี้แนะสิ่งที่ได้จากการพัฒนาการเรียนการสอนให้ เพื่อนครูทั้งในโรงเรียนและครูอื่น ตลอดจน ผู้บริหารได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ กัลยาณมิตร ในเชิงบวก	“...เรามุ่งมั่นที่จะอยู่ที่นี้และก็ได้มีโอกาสดีๆ ตรงที่ว่า พอ เบนเข็มจากได้ครูต้นแบบคณิตศาสตร์ก็ต่อยอดได้ผลงาน ตัวอย่างจากน้องๆ พอจะสอนภาษาไทยก็เอาสื่อให้เพื่อน ให้น้องแบ่งปันไป...” (ครู7) “...เราจะต้องทำงานโดยใช้หลักกัลยาณมิตร แล้วก็เป็นการ แสดงออกถึงความเป็นมิตร ไม่ว่ากับนักเรียน หรือว่ากับ ชุมชน หรือว่ากับเพื่อนครู หรือว่ากับผู้บริหาร ตรงนี้ก็ ต้องใช้กัลยาณมิตร...” (ครู 3)
เคลื่อน พลังสู่ เพื่อนครู	เป็นการขยายผลจากผลงานที่ทำไปยังครูคน อื่นๆ นำผลงานที่ได้พัฒนาไปเผยแพร่สู่ สาธารณะเพื่อให้ครูทั้งในโรงเรียนและโรงเรียน อื่น ได้พัฒนาและเรียนรู้โดยการเผยแพร่อาจจะ อยู่ในรูปแบบต่างๆ ผ่านการนำเสนอทาง	“...ส่วนที่ต่างโรงเรียนก็มีสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู นครศรีธรรมราชพัฒนารูปแบบคล้ายๆ กับในโรงเรียน ผมก็ นำเอารูปแบบของในโรงเรียนมาใช้แล้วขยายผลสู่เครือข่าย อาสาสมัครครู ...” (ครู3) “...ครูที่ดีก็ควรที่จะพร้อมจะเป็นผู้ให้ พร้อมจะเป็นผู้ให้คือ

เส้นทาง	แนวทางการพัฒนาของครู	ถ้อยคำที่ถ่ายทอดของครูดี
	ออนไลน์ หรือรวมกลุ่มเครือข่าย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับครูทั้งกับในและต่างประเทศได้เรียนรู้	ไม่ใช่บริจาคอะไรอย่างนั้น ให้ คือให้โอกาสผู้เรียนให้ ความรู้ ไม่หวงความรู้ต่อศิษย์ ไม่หวงความรู้ต่อเพื่อนร่วมงาน พร้อมทั้งจะนำความรู้ของตัวเองเผยแพร่ต่อสาธารณะชน...” (ครู2)

จากตารางที่ 6 พบว่า เส้นทางพัฒนาครู คือ “พลังความมุ่งมั่น สานฝันสู่ความสำเร็จ สร้างพลังเครือข่าย ขยายปัญญาส่งทางการเรียนรู้ สู่การชี้นำเพื่อน เคลื่อนสู่การขยายผล” สำหรับแนวทางการพัฒนาครูตามเส้นทาง พบว่า พลังความมุ่งมั่นเป็นแนวทางที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ครูจะพัฒนาตามความมุ่งมั่นของตนก็เพื่ออบรมสั่งสอนให้ศิษย์มีความรู้เป็นคนดีกับการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เพื่อนครูคนอื่น ๆ สานฝันสู่ความสำเร็จ เป็นสิ่งที่ครูพยายามพัฒนาตนเองให้ได้ตามความฝันให้ไปสู่เกียรติยศที่ได้รับยกย่อง และการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น สร้างพลังเครือข่ายเป็นการพัฒนาในลักษณะการแลกเปลี่ยนในรูปแบบเครือข่าย ขยายปัญญาส่งทางการเรียนรู้ เป็นแนวทางในการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ของครู สู่การชี้นำเพื่อนเป็นแนวทางในการให้ความรู้กับเพื่อนครูในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เคลื่อนสู่การขยายผลเป็นการนำสิ่งที่ตนพัฒนาไปสู่การเผยแพร่ผลงานที่ประสบความสำเร็จสู่สาธารณะชนทั้งในและต่างประเทศ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงเส้นทางพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดี

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของครูที่ดีได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มี 5 องค์ประกอบ คือ

1.1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านความเป็นครู (Pedagogy) สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 38.79 % ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 21 ตัวแปร คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นช่วยให้ศิษย์สามารถเรียนรู้เรื่องที่อยากซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย มีความสามารถอธิบายสาระความรู้ด้านวิชาการได้ถูกต้อง ละเว้นจากอบายมุขและไม่ประพฤติชั่ว เป็นผู้เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และเสียสละเพื่อศิษย์เอาใจใส่และปฏิบัติต่อศิษย์ เพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเสมอภาค มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นกันเองกับศิษย์และบุคคลอื่น เช่น ผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์และเพื่อนครู มีวาจาสุภาพเรียบร้อย รู้จักควบคุมตนเอง มีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียรและอดทน รู้จักประหยัดอดออม ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน รู้จักกลายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดทางกฎหมาย จารัต ประเพณีวัฒนธรรม การกระทำที่ส่งผลทางลบต่อผู้อื่นและสังคม มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในนวัตกรรมและสิ่งใหม่ๆ แต่งกายเรียบร้อยถูกระเบียบและสะอาด ดูแลรักษาดินให้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง เข้าใจและเอาใจใส่ช่วยเหลือศิษย์ ทุกคนอย่างเสมอภาค เตรียมการสอนอย่างดีเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย และมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ถูกต้อง เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยด้านความเป็นครู จากการพิจารณาคำนำหน้ขององค์ประกอบในสามลำดับแรก พบว่าความเป็นครูดีนั้นควรมีวาจาสุภาพเรียบร้อยมากที่สุด รองลงมา คือ มีความขยันหมั่นเพียรอดทนและมีระเบียบวินัยตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทัศน์ จอกสสิต (2547 : 87-95) ได้ศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครู พบว่า มีองค์ประกอบย่อยคือมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่เป็นครู มีบุคลิกภาพ เช่น รักษาบุคลิภาพให้แข็งแรง ใช้วาจาสุภาพอ่อนโยนเรียบร้อย มีวุฒิภาวะทางอารมณ์รู้จักควบคุมตนเอง มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับนักเรียนและเพื่อนครู มีความเป็นกันเอง เป็นต้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ คือ มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร โดยการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นต้น ยอมรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น คุณลักษณะด้านความเป็นครูสอดคล้องกับคุณลักษณะครูที่ดีได้จากการวิเคราะห์สรุปจากการวิจัย (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2537 : 73-76) พบว่า คุณลักษณะของครูดีนั้น ต้องมีความรู้ในเรื่องที่สอน มีความรู้รอบตัวอย่างดี มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเรียบร้อยสมบูรณ์ มีสุขภาพจิตดี ควบคุมตนเองได้ดี มีบุคลิกภาพที่ดีและน่าเชื่อถือ สามารถพูดสื่อสารให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่สอนได้ มีเจตคติที่ดีต่อศิษย์ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรอบรู้ในศาสตร์ที่สอน มีการเตรียมการสอนอย่างดี ครูจะต้องมีสัมพันธภาพที่ดีต่อศิษย์ เพื่อนครู ผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

1.2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 6.63% ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 8 ตัวแปร คือ ครูที่ดีควรดูแลปกครองศิษย์ให้รู้สึกอบอุ่น เป็นที่พึ่งของศิษย์ได้ เป็นผู้ที่น่ายกย่องในฐานะปุชนียบุคคล เป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการในด้านที่ตนเองรับผิดชอบ มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักพูดให้ศิษย์เข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องและรู้จักสอนด้วยความสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เมื่อพิจารณาจากคำนำหน้ขององค์ประกอบด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการที่ตนเองรับผิดชอบ มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ มลิวัลย์ บุญตาและ ศุภวัฒน์ มิ่งสมร (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา พบว่า องค์ประกอบของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีองค์ประกอบด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน รู้จักเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง มีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณธรรม สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 4.99 % ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัวแปร คือ มีความกรุณาเมตตาปรานีต่อศิษย์ ปรารถนาดีและคอยช่วยเหลือศิษย์เพื่อให้เจริญก้าวหน้า รักเห็นคุณค่าของศิษย์และชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี ให้กำลังใจและช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเอง มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อย พบว่า คุณลักษณะครูด้านคุณธรรมที่สำคัญ คือ รักเห็นคุณค่าของศิษย์และชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี ครูดีต้องรู้จักให้กำลังใจและช่วยให้ศิษย์เกิดความภูมิใจในตนเอง และต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งองค์ประกอบย่อยด้านคุณธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวี เวทวงศ์ (2545 : 82) ที่ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบด้านคุณธรรมนั้น คือ มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์สุจริต และมีความเมตตาปรานีต่อศิษย์

1.4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านวิธีการแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 3.25 % ประกอบด้วย ตัวแปร 5 ตัวแปร คือ มีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ มีความกระตือรือร้นปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มากสุดในสามลำดับ คือ ความสามารถใช้ IT และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และมีความรู้ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งค่าน้ำหนักขององค์ประกอบนี้สูงมาก คือมากกว่า 0.80 แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบนี้มีค่าความร่วมกันภายในองค์ประกอบสูง และคุณลักษณะดังกล่าวเป็นคุณลักษณะด้านวิธีการแห่งปัญญาสร้างสรรค์ความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรณพ จินะวัฒน์ (2559 : 1394) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาของผู้ประกอบวิชาชีพครู พบว่า ครูที่ดีต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เพื่อการเรียนรู้ ครูควรได้รับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อมาประยุกต์ใช้กับเนื้อหาวิชาได้อย่างเหมาะสม และควรสร้างโอกาสการเรียนรู้ของครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้

1.5 องค์ประกอบที่ 5 ด้านความรักในวิชาชีพครู สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ 2.73 % ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวแปร คือ ทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อยที่มากสุดในสามลำดับแรก พบว่า คุณลักษณะครูที่ดีนั้นจะต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น และมีความศรัทธาในวิชาชีพครูองค์ประกอบด้านความรักในวิชาชีพนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวัฒน์ กรมระวษ (2560 : 844) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตวิญญาณความเป็นครู พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วยความรักในวิชาชีพครู ความมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ ความเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ความรักและเมตตาช่วยเหลือต่อศิษย์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวี เวทวงศ์ (2545 : 87) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบ

คุณลักษณะดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูที่มีความรักในวิชาชีพนั้นจะต้องมีความศรัทธามีความภาคภูมิใจในวิชาชีพครู ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ปกป้องเกียรติภูมิครู เมื่อครูมีความรักศรัทธาต่อวิชาชีพครูจะทำให้เกิดพลังแห่งความมุ่งมั่นเป็นครูที่ดี

2. เส้นทางการพัฒนาการเรียนรู้ของครู คือ “พลังความมุ่งมั่น สานฝันสู่ความสำเร็จ สร้างพลังเครือข่าย ขยายปัญญาสู่ทางการเรียนรู้ สู่การชี้นำเพื่อน และเคลื่อนสู่การขยายผล” ซึ่งเส้นทางและแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของครูสู่ความเป็นครูดี พบว่า 1) พลังความมุ่งมั่น ครูที่ดีต้องมีพลังความมุ่งมั่นในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศิษย์ให้เป็นคนที่มีความรู้และเป็นคนดี แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของครูจุดเริ่มต้นที่สำคัญ คือ ความมุ่งมั่นซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางที่ครูคาดหวังซึ่งจากการศึกษาครูที่ดี พบว่า สิ่งที่เป็นพลังมุ่งมั่นให้ครูพัฒนาไปสู่ครูดี คือ การพัฒนาศิษย์ให้มีความรู้และเป็นคนดีสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และการพัฒนาการเรียนรู้สู่การสร้างผลงานเชิงประจักษ์สู่การเป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลอื่น 2) สานฝันสู่ความสำเร็จ การสร้างฝันของตนไปสู่บันไดความสำเร็จและเกียรติยศจนเป็นที่ยกย่อง เป็นความพยายามที่ครูได้พัฒนาการเรียนรู้จากนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ที่นำไปสู่การยกย่องและการได้รับความสำเร็จจากผลงานการพัฒนาสู่ผู้เรียน 3) สร้างพลังเครือข่าย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะของเครือข่ายที่เป็นทางการไม่เป็นทางการที่เป็นหรือเป็นการรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้สิ่งที่ดีที่ประสบความสำเร็จ โดยไม่ปิดกั้นโลกแห่งการสร้างสรรค์ปัญญาผ่านการเรียนรู้ 4) ขยายปัญญาสู่ทางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ของครูที่เกิดจากการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากครอบครัว การเรียนรู้จากปัญหา การเรียนรู้จากเพื่อนครูและเด็ก เรียนรู้จากตัวแบบ เรียนรู้จากการชมสอน เป็นต้น 5) สู่การชี้นำเพื่อน เป็นการชี้นำในผลงานที่ได้จากการเรียนรู้หรือสิ่งดีๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งผ่านการนิเทศในรูปแบบกัลยาณมิตรและเป็นการชี้นำในเชิงสร้างสรรค์ 6) เคลื่อนสู่การขยายผล เป็นการนำผลที่เกิดจากการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จไปสู่การให้คำแนะนำถ่ายทอดความสำเร็จเพื่อแบ่งปันเพื่อนครูทั้งในโรงเรียนและต่างโรงเรียนหรือสู่สาธารณะชนได้เรียนรู้ โดยเส้นทางและแนวทางการพัฒนาครูที่ได้จากการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของมารุต พัฒนาผล (2558 : 605) ที่ศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูประถมศึกษาด้านการโค้ชเพื่อให้รู้คิด พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูมีแนวทางการพัฒนาจุดเริ่มต้นที่ 1) การสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียน 2) ขยายการเรียนรู้โดยเรียนรู้เพื่อให้รู้คิดจากประสบการณ์ของโค้ช หรือผู้เชี่ยวชาญ เรียนรู้กับการปฏิบัติงาน เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและพลังคำถาม รวมทั้งเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) การนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นการเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติงาน 4) จัดให้แลกเปลี่ยน ให้มีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นวัตกรรมจากการปฏิบัติ 5) เรียนรู้และพัฒนาที่เป็นการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พัฒนาความสามารถร่วมกับเพื่อนร่วมงาน จุดเน้นเส้นทางการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูดีนั้นมีแนวทางที่ต่างตรงเป้าหมายเพื่อการสานฝันครูสู่เป้าหมายที่เป็นเกียรติยศแห่งความเป็นครูดีและการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นที่จะต้องเกิดบนเส้นทางการพัฒนาครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

1.1 คุณลักษณะครูดีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะของครูดีมี 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 46 คุณลักษณะที่สามารถนำไปสู่การกำหนดสมรรถนะครูที่ดี และจัดทำสมรรถนะครู โดยเฉพาะความเป็นครูดีให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา(ก.ค.ศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา เพื่อการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู

1.2 เส้นทางการพัฒนาครูที่ได้เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของครูที่ไม่แปลกแยกเป็นการพัฒนานวัตกรรมชีวิตที่จะเสริมสร้างความเป็นครูดี มีจิตวิญญาณความเป็นครู รักและศรัทธาในความเป็นครูที่เป็นในลักษณะของการเรียนรู้แบบนำตนเองที่เกิดจากความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและเป็นการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของครูที่เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

1.3 การพัฒนาการเรียนรู้ของครูในรูปแบบนี้เป็นแนวทางการพัฒนาด้วยตัวตนของครูที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น จิตวิญญาณความเป็นครู และการจะให้รูปแบบการพัฒนาครูนี้ไปสู่การยกระดับวิชาชีพครูนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องปรับหลักเกณฑ์ในการนำผลการพัฒนาเรียนรู้ในรูปแบบนี้ให้สามารถเชื่อมโยงสู่การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้เน้นการวิเคราะห์คุณลักษณะครูดีจากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามแนวพุทธศาสนาเป็นหลัก ควรศึกษาเพิ่มเติมแนวคิดของศาสนาอื่นๆ เพื่อให้คุณลักษณะครูดีสามารถนำไปใช้กับครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ครอบคลุมทุกเชื้อชาติและทุกศาสนา

2.2 ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) จะสามารถแก้ไขจุดอ่อนของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจที่เป็นศึกษาตัวแปรจำนวนมากกว่าสามารถแบ่งได้เป็นกี่องค์ประกอบเท่านั้นแต่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะครูดีที่สังเกตได้

2.3 ควรวิเคราะห์เส้นทางควรศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จการพัฒนาการเรียนรู้ของครูสู่ความเป็นครูดี

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ชัยลักษณ์ รุจิภักดิ์, เอมมา อาสนจินดาและชุลีพร วิเศษกุล. 2557. *จริยธรรมในวิชาชีพครู*. เข้าถึงเมื่อ 12

กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงได้จาก <http://elibrary.trf.or.th/fullP/RDG54H0003>

/RDG54H0003V01/RDG54H0003V01_abstract.pdf

ปิยะวัฒน์ กรมระรวย.(2560). “โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตวิญญาณความเป็นครู.”

viridian E-Journal Silpakorn University. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่10, ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) : 844.

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, นวลละออ แสงสุข และนุชนารถ สุนทรพันธุ์. (2547). *จริยธรรมและ*

จรรยาบรรณสำหรับครู. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2537). *ความรู้เบื้องต้นสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มลิวัดย์ บุญตาและ ศุกลวัฒน์ มิ่งสมร. (2552). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้*

ของครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษขั้นพื้นฐาน.

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

มารุต พัฒนผล.(2558). “รูปแบบการพัฒนาศูนย์ประเมินศึกษาด้านการโค้ชเพื่อให้รู้คิด.” viridian E-Journal Silpakorn University.

ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่8, ฉบับที่2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) : 605.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.

วิภาวี เวทวงศ์. (2545). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะครูดีเด่นสายงานการสอนระดับการศึกษขั้นพื้นฐาน.*

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

สุทัศน์ จอกลิตย์. (2547). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูของครูกลุ่มเขตศรีนครินทร์ สังกัด*

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผล บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2558).*โครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียน (พ.ศ.2557-2560)”สะท้อน*

ปัญหาและทางออกตอบโจทย์ปฏิรูปการศึกษาไทย”.กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่จำกัด.

อรอนพ จินะวัฒน์. (2559). “การพัฒนาของผู้ประกอบวิชาชีพครู.” viridian E-Journal Silpakorn University ฉบับ

ภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่9, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม): 1394.

อุบล เลี้ยววาริณ. (2556). *ความเป็นครูวิชาชีพ*. เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม 2558, เข้าถึงได้จาก

<http://km.ctepnru.com/articles>.

ภาษาต่างประเทศ

Hessong, Robert F. and Thomas H. Weeks. (1987). *Introduction to Education*. New York :

Mcmilland Publishing.